

KS. JAN BOCHENEK

Zarys ascetyki. Wydawnictwo Sióstr Loretanek. Warszawa 1972 ss. 560.

Pojawiają się czasem dzieła będące owocem całego życia naukowego jakiegoś Autora. Obszerne opracowanie teologii życia wewnętrznego, jakie tu prezentujemy, można zaliczyć do tej kategorii. Autor pracował wiele lat jako profesor teologii dogmatycznej w Seminarium Duchownym w Tarnowie; przez 20 lat wykładał tamże omawiany tu przedmiot. Był też wychowawcą duchowym młodzieży seminaryjnej, a obecnie jej znanym w Polsce duszpasterzem, wykazującym się na tym polu obszerną twórczością piśmienniczą. Po takim przygotowaniu zawarł On obecnie w omawianej książce wyniki swoich prac i przemyśleń teoretycznych dla społeczeństwa katolickiego w Polsce. O tym to dziele pisze ks. bp Jerzy Ablewicz, ordynariusz diecezji tarnowskiej, w Słowie wstępnym, co następuje: „Jest to pierwsze całościowe ujęcie zagadnień z teologii ascetycznej po II Soborze Watykańskim w języku polskim. Praca ta oparta mocno o zasady teologii dogmatycznej, nasycona Pismem świętym, często odwołująca się do tekstów soborowych, osnuta na przejrzystym planie — obfituje równocześnie w praktyczne wskazania” (s. 8). Sam Autor przedstawia swoją pracę jako zbiór wykładów prowadzonych w tarnowskim Seminarium Duchownym, który narastał systematycznie przez wiele lat. Z tym też Seminarium wiąże Autor jej wydanie, gdyż poświęca ją uczczeniu 150-letniej rocznicy powstania tego Zakładu Teologicznego. Zaznacza On równocześnie, że dzieło powstało na marginesie zajęć duszpasterskich, i stąd może ujawniać pewne niedociągnięcia. Będąc przekonany o tym, że z czasem ukażą się nowe opracowania tego działu teologii, Autor chce jednak wyjść na przeciw obecnemu zapotrzebowaniu na tego rodzaju publikacje (s. 11—13).

Zarys ascetyki ks. J. Bochenka jest obszerną sumą tego przedmiotu. Zaczyna się on od Wstępu zawierającego wprowadzenie metodologiczne i rys historyczny tej dyscypliny, obszerniejszy zwłaszcza gdy chodzi o czasy nowsze (s. 15—41). W części pierwszej Autor omawia zagadnienie doskonałości chrześcijańskiej w ogólności, a mianowicie jej istotę, przyczyny sprawcze uświęcenia, podmiot doskonałości, przeszkody życia wewnętrznego i obowiązek dążenia do doskonałości, obejmujący różne grupy wiernych w Kościele (s. 42-160). W części drugiej zostały przedstawione środki prowadzące do doskonałości, i to zarówno środki negatywne (umartwienie, rachunek sumienia, sakrament Pokuty), jak i pozytywne (modlitwa, liturgia, główne „nabożeństwa”). Jest tu mowa także o środkach kierujących uwagę człowieka ku Bogu (pragnienie doskonałości, dobra intencja itd.) oraz pogłębiających znajomość prawd wiary (czytanie duchowne, konferencje religijne, regulamin życia, studium religijne), a wreszcie o rekolekcjach i kierownictwie duchowym (s. 163—331). Część trzecia jest poświęcona omówieniu rozwoju życia wewnętrznego przez cnoty i dary Ducha Świętego. Spośród cnót zostały najpierw przeanalizowane cnoty teologiczne (wiara, nadzieja, miłość), następnie kardynalne cnoty moralne (roztropność, sprawiedliwość, męstwo, wstrzeźliwość) i cnoty moralne pokrewne kardynalnym (pokora, posłuszeństwo, czystość); zaś w grupie darów, obok siedmiu zwyczajnie przyjmowanych, została poruszona kwestia darów charyzmatycznych (s. 335-496). W Dodatku znajdujemy wykład podstawowych zasad mistyki, a więc zagadnienia kontemplacji, kierownictwa osób będących na drodze mistyki i nadzwyczajnych zjawisk mistycznych (s. 497—534). Całość dzieła zamy-

ka indeks nazwisk i wykaz skrótów (s. 535-543). Każdy rozdział jest zaopatrzone w bibliografię przedmiotu. Autor uprzedza czytelnika na początku książki o tym, że nie jest to i nie może być bibliografia kompletna, gdyż materiał omawiany w książce jest zbyt obszerny. Dlatego wybrał klasyczne pozycje literatury dawniejszej, a z czasów nowszych tylko te, które są bardziej znane i łatwiej dostępne ogółowi czytelników (s. 13). Wydaje się jednak, że ten wykaz z korzyścią dla dzieła mógłby jeszcze zostać uzupełniony przez niektóre ważniejsze opracowania współczesne, jak: kilkutomowa *Histoire de la Spiritualité Chrétienne*, wydawana przez L. Bouyera, J. Leclercq'a, F. Vandembroucke'a i L. Cognet'a (Paris 1961), praca zbiorowa pt. *Problemi attuali della direzione spirituale* (Roma 1957³) i inne.

Ze względu na osobę Autora, jego kompetencje w tej dziedzinie i wieloletnie doświadczenia w zakresie kierownictwa duchowego, do książki wypada podejść z pełnym zaufaniem. Faktycznie spotykamy się tutaj z dziełem zawierającym wiele treści, choć nie jest to treść szokująca swoją nowością. Istnieją co prawda książki otwierające nieznane dotąd perspektywy, ale nierzadko giną one w powodzi sezonowych bestsellerów. Mamy jednak równocześnie poważne woluminy prac, które nie zakładają sobie celów światoburczych, ale są za to owocem wielkiej rzetelności myśli i petyzmu wobec prawdziwego dorobku przeszłości. Taką właśnie publikacją jest omawiane dzieło. Z pozycji współczesnego rozwoju nauk antropologicznych można wprowadzić wysuwać wobec niego te czy inne postulaty; czekamy dzisiaj na opracowania teologii życia wewnętrznego, gdzie znajdzie miejsce wiele osiągnięć myśli współczesnej (biblistyki, patrologii, psy-

chologii głębi itd.). Aby takie prace mogły jednak powstać, potrzeba ustalenia autentycznej tradycji i zestawienia dorobku poprzedników. Dotychczas korzystaliśmy w tym względzie z opracowań zagranicznych. Obecnie posiadamy już dzieło rodzime, które może być podstawą dalszych poszukiwań. Trzeba je więc przywitać z uznaniem jako etap w wytwarzaniu drogi urzeczywistnienia nowego człowieka w Chrystusie, co było też pragnieniem Autora (s. 13).

Zewnętrznie rzecz biorąc, dzieło jest wydane starannie i na dobrym papierze. Spis treści, dokładny i informujący, cechuje się przejrzystością; druk jest czytelny i wyrazisty. Autor nie poświęcił w książce większej uwagi aparatu krytycznemu; wydaje się, że w tego rodzaju pracy, przeznaczonej raczej dla ludzi o różnym przygotowaniu intelektualnym, byłoby to więcej balastem niż pomocą. Wzmiankuje tylko źródła, szczególnie soborowe, i ważniejsze opracowania. Całość książki jest napisana stylem wytrawnego znawcy przedmiotu, który umie przemawiać do czytelnika w sposób klarowny. Jeżeli przez wykład przebija często mentalność teologa dogmatyka, dbałego o precyzję pojęć, to równocześnie znać w tekście formację ojca duchownego i długoletniego spowiednika. Książka jest podsumowaniem pewnej epoki w rozwoju myśli ascetycznej i przez bogactwo materiału otwiera możliwości dalszych badań. W tym właśnie leży wielka jej wartość. Można ją zatem zalecić jako dzieło wprowadzające w całość zagadnień teologii życia wewnętrznego, zwłaszcza dla użytku Seminariów Duchownych i Zgromadzeń Zakonnych. Z pożytkiem sięgną do niej również księża i osoby świeckie szukające pogłębienia własnej duchowości.

Ks. Stanisław Witek